

⁶¹ Itt kell megjegyezni, hogy nagyjából ezek azok a földrajzi koordináták, amelyekkel Szvatopluk országát szokták leírni. Azonban találkozhatunk szélsőségesebb és valamivel „finomabban hangolt” nézetekkel is. Előbbi hívei akár erdélyi és dunántúli területekre is kiterjesztik Morávia határait, a mérsékeltőbbek csak a cseh és morva területeket tartják Nyugat-Szlovákia mellett megszervezett országnak; a fennmaradó földek a „birodalom-szervezés melléktermékei”, amelyeknek direkt nincs közük Moráviához.

⁶² Vö. Szarka 1986. 17.

⁶³ Eggers 2005. 176.

⁶⁴ Illetve most már egykori – K-K.A.

⁶⁵ Püspöki Nagy 1978. 61–62.

CSÓTI SÁNDOR

A kalocsai szőlőkbeli templom és plébánia története (1.rész)

I. Bevezetés

Kalocsa nagy múltú történelmi város. Vallási életét nagymértékben befolyásolja, hogy Kalocsa érseki székhely. 1966-ban a hívek óhaja és kérése imája meghallgatásra talált. A létszükség helyzete és a lelki békét biztosító hitélet „hiánya” adott végül alkalmat egy újabb „Isten háza” megépítésére. Vele együtt egy újjáépített plébánia folytathatta 1938-ban megkezdett munkáját. A dolgozatom megírásával szeretném kitölteni azt az űrt, amit Kalocsa-Szőlőhegy jelent a város hely, illetve egyháztörténetében. Az újonnan feltárt anyaggal szeretném bemutatni, s egyben segíteni is a városát szerető, a város iránt érdeklődő emberek helytörténeti ismereteinek bővítését és kutató munkáját.

Írásom a templom és plébánia építése történetét, annak életét mutatja be. A dologi építkezés mellett bemutatom a templomot, az egyházközségben létrejött ifjúsági és felnőtt egyesületek történetét és munkáját. Mindezeket a Szent Péter plébánia megalakulásától, 1938-tól 2007-ig dolgozom fel. A munka során jegyzőkönyveket, hirdetőkönyveket, valamint korabeli leveleket használtam fel forrásul, melyek ma a kalocsai Szent Péter Plébánia irattárában találhatók meg. Szeretnék köszönetet mondani Vancsura Erzsébet nővérnek a Szent Imre plébánia adminisztrátorának, Pécsi Sándornak a Szent Péter Plébánia gondnokának és dr. Finta József plébános úrnak, érsekiroda igazgatónak, akik önzetlen segítségükkel lehetővé tették számomra, hogy a dolgozat elkészüljön.

Tanulmányom szeretném felajánlani Antal Géza kanonok-plébános emlékének és Szüleimnek.

II. Kalocsán szervezett plébániák

1002-ben I. István király megalapította a kalocsai érsekséget. Első érseke Asztrik (kalocsai érsek 1002–1016 után) volt, aki I. István király számára II. Szilveszter pápától elhozta a koronát. Az itt székelő érsekek hitbuzgósága – hitéletet előmozdító és elmélyítő

munkássága – méltón emelte Kalocsa városát az érsekség megalapításától napjainkig a vallási élet központjává.

Kalocsán három plébániát szerveztek. 1. *Belvárosi plébánia*: 1702-ben alapították, anyakönyveit 1720-tól vezetik rendszeresen. Plébániatemploma az 1735-1754 között épített, Nagyboldogasszony tiszteletére szentelt Főszékesegyház. Búcsúját augusztus 15-én tartja. Templomigazgatásként hozzá tartozik a Szent István (Jezsuita) templom és a Szent József (Zárda) templom. 2. *Szent Imre plébánia*: 1921-ben adminisztratívát szerveztek Eperföldön, melynek anyakönyvezése 1922-ben kezdődött. Temploma: az eperföldi Szent Imre templom. 3. *Szőlőhegyi plébánia*: A Szőlőhegyi Lelkészség megszervezése 1937-ben kezdődött (70-80 évvel ezelőtt szőlők voltak itt, de a filoxéra kipusztította, s házak épültek a szőlők helyén.) 1938-tól megkezdődött a rendszeres istentisztelet Szőlőhegyen is. Anyakönyveit 1939-től vezetik. Temploma: a szőlőhegyi Szent Péter templom (kápolna)

III. A kalocsai szőlőkbeli templom és plébánia története

III/1. A SZŐLŐKBELI SZENT PÉTER TEMPLOM

III/1.1. A templomépítés előzményei

A szőlőkbeli Szent Péter egyházközség történeti előzményének tekinthető a Külvárosi Lelkészség (Szent Imre plébánia) megalapítása. Később a Szent Imre egyházközség kebeléből alakult meg a szőlőkbeli káplánság, melyet előbb lelkészei, majd utóbb plébániai rangra emeltetett a kalocsai érsekség.

III/1.1.1 1921–1938 között

a) Külváros – Eperföld

Haynald Lajos érsek 1876–78 között lebontatta Kalocsa „belvárosában” épült román stílusú plébániatemplomot (helyébe a kissemináriumot építtette.) Ígéretet tett, hogy a nép számára a város más részén épít plébániatemplomot. Az építés azonban elmaradt.

A nagy tervet dr. Várady Lipót Árpád kalocsai érsek valósította meg 1921. november 1-jei rendeletével a várost Várady érsek kettéosztotta és megalapította a Külvárosi Lelkészséget (az új lelkészség határvonala a gróf Széchenyi utca lett). Ugyanakkor elrendelte, hogy a templom felépítéséig az eperföldi, rokkanttelepi, szőlőkbeli iskolákban és Negyven-Pusztán a nép számára vasárnaponként misézzenek. Az első lelkésznek Tóth István kalocsai káplánt nevezte ki.

Az eperföldi iskola három tantermét Kirschlaumm Lajos prépost-kanonok 60000 korona adományából alakították át imateremmé. A 8 méter széles és 28 méter hosszú terem 600-700 hívő befogadására lett alkalmas. Tóth István lelkészt 1921-ben iktatták be. 1922-től kezdődtek el a hivatalos anyakönyvezések, tehát ettől az évtől létezik a székesegyházitól különálló plébánia Kalocsán. Negyvenszállás a lelkészség filiája lett. A negyveni hívek lelki gondozásában a belvárosi (központi) papság nyújtott segítséget a vasárnap- és ünnepnapokon.

A plébániatemplom 1931 és 1933 között Zichy Gyula érsek közbenjárásával épült fel – Möller Károly nyugdíjas műegyetemi tanár tervei és Röck Károly építőmester kivitelezése alapján – az eperföldi iskolával szembeni telken. A jubileumi Szent Imre év (1931) tiszteletére az új templom a Szent Imre titulust kapta. A templom felépítése után a plébánia építésére

került sor. A plébánia épülete 1934-35-ben készült el román stílusban Mácsai László helybéli fiatal építésmérnök tervei alapján. Zichy Gyula érsek a lelkészséget 1935. június 17-én plébánia rangra emelte.¹

b) Külváros–Szőlőhegy

A kalocsai szőlőhegyi iskolában 1921 óta az Érseki Hatóság 4640/21. számú rendelkezése szerint rendszeresen tartottak istentiszteletet vasárnapokon és ünnepnapokon. 1921-es év előtt csak alkalmilag volt istentisztelet. Az imaterem „felszerelését” Várady érsek Tóth István külvárosi lelkészre bízta. 1922-ben az Érseki Hatóság az emeletes iskola alsó két tantermét imateremmé alakította át a hívek számára.² Felszerelését a kalocsai templomok használt tárgyaiból oldották meg. Mindezek megvalósításában Tóth István külvárosi lelkész vállalt nagy szerepet az őt anyagiakban segítő érsekséggel együtt. Ideiglenesen miséző papot (páttert) a Belvárosi Plébánia adta.³

A Szent Imre plébániától távol eső területen 1300 lélek lakott. Az ott élő hívek lelkipásztori ellátása sürgette a lelkészség felállítását. A Szőlőhegyi Lelkészség megszervezése 1937-ben kezdődött, amikor az előbb említett év június 14-én és 1938. október 5-én kelt adásvételi szerződés szerint a Szent Imre egyházközség az érsek és a főkáptalan támogatásával telket és házat vásárolt lelkészlakás céljaira. Tóth István prépost, esperes-plébános Zichy Gyula érseknél ez ügyben előterjesztést tett. A főpásztor 1700 pengőt adott, hogy a szőlőtelepi iskolával szemben egy házat vegyen meg, (az épület Kisilka József háza volt). 1938-ban a megvett házat lelkészi lakás céljaira alakították át 4000 pengőért. A lelkészlakás átalakítását Mácsay László kalocsai okleveles építésmérnök, építőmester végezte. Ugyanabban az évben az iskolához – amíg az új templom fel nem épül – oltárfülkét (kápolnát) építettek 1500 pengő értékben. A kivitelező szintén Mácsay László volt. Az építkezéshez a főkáptalan 1000 pengővel, Kalocsa városa 1000 pengővel, dr. Horváth Győző felszentelt püspök, nagyprépost 500 pengővel járult hozzá.

Hogy a lelkészlakásnak kiertje is legyen, a főpásztor a szomszédos telket megvette 2.000 pengőért.

Új lelkésznek Czár Menyhért kiskőrösi származású, dávodi káplánt nevezték ki. 1938. november 13-tól megkezdődött a rendszeres pasztoráció. A szőlőtelepen, Gödrökben és Negyven-Vörösszálláson lakó hívek tartoztak (tartoznak ma is, kivétel a mára megszűnt Vörös-szállás) a lelkészséghez.⁴

III/1.1.2. 1938–1965 között

A helyi lelkészség rendes lelkészséggé emelésének gondolata többször is felmerült, de mindannyiszor halasztást szenvedett az egyházközség és az érsekség nehéz anyagi és gazdasági helyzete miatt. Végül Horváth Alajos kanonok plébános, kerületi esperes és Czár Menyhért lelkész kérésére 1947. április 20-án 1298. szám alatt kelt rendeletével Grósz József érsek a helyi lelkészséget (káplánságot) önálló lelkészségi (curatia) rangra emelte.⁵ Tehát a Szent Imre egyházközséget két önálló egyházközségre osztotta, s megalakult belőle a Római Katolikus Szőlőhegyi Egyházközség.

*A kalocsai Szent Péter plébánia
lelkészei, plébánosai*

<i>Czár Menyhért</i>	1938–1957
<i>Kékesi János</i>	1957–1962
<i>Tényi János</i>	1962–1978
<i>Kövesi István</i>	1978–1995
<i>Velencei Tamás</i>	1995–1997
<i>Kiss József</i>	1997–1998
<i>Dr. Finta József</i>	1998-tól
<i>Léber Miklós</i>	1999–2005
<i>kisegítő lelkész</i>	

Czár Menyhért állandó jellegű lelkészé lett kinevezve.⁶

A megalakulás után a nagy kérdést az jelentette, hogy az egyházközség melyik szent védelme illetve pártfogása alá helyezze magát. Czár Menyhért lelkész magyarországi Szent Margitról szerette volna elnevezni lelkészségét. Elképzelését azzal indokolta meg, hogy a második világháború kezdetekor egyházközségét felajánlotta Szent Margitnak, hogyha ő megvédelmezi híveit a háború borzalmaitól, akkor Margit lesz a védőszent.⁷ Szent Margit a várost és az egyházközséget is megóvta a pusztulástól. A lelkész ezért becsületbeli kötelességének tartotta, ígéretének beteljesítését.

A lelkészség nevét „Kalocsa Szőlőhegyről” az Érseki Hatóság 1958. július 9-én 2407/58. szám alatt „Kalocsa Szent Péterre” változtatta. A védőszent Szent Péter apostol lett.⁸

1948. június 16-án egynapos tárgyalás után az országgyűlés által meghozott és még ugyanazon a napon kihirdetett 1948/XXXIII. tc. intézkedik „A nem állami iskolák fenntartásának az állam által való átvétele, az azokkal összefüggő vagyontárgyak állami tulajdonba vétele és személyzetének állami szolgálatba való átvétele tárgyában.”⁹

Az 1948 XXXIII. tc. 8.§ 3. bekezdése alapján a hívek a két tantermet vallási célokra is használhatták. Ezt a törvényt erősítette meg a kalocsai iskolákat az állam tulajdonába vevő bizottság, amely 2700/1949. eln. számú. Min. rendelettel lett kiküldve. A bizottság döntéséről 1950. január 5-én felvett jegyzőkönyv B/4. pontja a következőket állapítja meg:

„A 4. szám alatt felvett telek a rajta levő épülettel teljes egészében az állam tulajdonába megy át. Az itt lévő kápolnát törvényben biztosított jog alapján egyházi istentisztelet céljára továbbra is használhatja az eddigi módon.”¹⁰ Az iskolák államosítása után a kápolnában köznapokon, vasárnapokon valamint ünnepnapokon zavartalanul folyt az isteni tisztelet az 1948. évi XXXIII tc. kapcsán megjelent 8.000/1948. VKM. sz. végrehajtási utasítás c. pontja értelmében mely szerint, ha az állami tulajdonba került épület nem pusztán tanítási, hanem más (istenti tisztelet, lelkészi hivatal, ...) célra is használták, azt a használatot továbbra is biztosítani kell mindaddig, amíg egyéb elhelyezésről gondoskodás nem történik.¹¹

A problémák az 1955. évtől kezdődtek el. Az iskolaépülethez épített kápolnában a mindennapi misézés tartásához 1955. júniusától kezdve a Kalocsa Városi Tanács 852-50/1955. VII. sz. a. felhívása alapján évenként új engedélyt kellett kérni a Bács-Kiskun Megyei Tanács V.B. Oktatási Osztályától. 1959-től viszont a Kalocsa Városi Tanács Művelődési Osztályától is engedélyt kellett kérni.¹² A kérelmet csak az illetékes iskola igazgatójának a jóváhagyásával (aláírásával) lehetett továbbítani. Az Érseki Hatóság a megyei és a városi döntések után „jelképesen”, jóváhagyólag elfogadta a megküldött engedélyeket.

AZ ISKOLA ÉPÜLETE A KIBŐVÍTETT KÁPOLNÁVAL

Hitéleti statisztika 1949 és 2006 között

	1949	1959	1979	1999	2006
Keresztelés	23	44	29	11	11
Házasságkötés	15	11	1	-	-
Temetés	22	18	34	14	14
Betegellátás	-	-	45	-	42
Szentáldozás	-	4100	-	-	2000
Elsőáldozás	7	13	15	-	-
Bérmálás	7	14	13	-	-

A misék megtartását mindig engedélyezték, a következő feltételek megtartása mellett: **1.** az iskolai tantermeket csak tanítási szünnapokon lehetett az illetékes lelkész rendelkezésére istentisztelet tartására bocsátani, **2.** tanítási napokon továbbra is lehetett a kápolna fülkéjében misét tartani, **3.** esti istentiszteletek tartására a fenti pontok voltak az irányadók. Az iskola igazgatója nagyobb egyházi ünnepeken (mely egyébként tanítási nap) engedélyt adhatott, ha annak időpontja nem ütközött iskola vagy más társadalmi rendezvénnyel.¹³

A kápolnafülkét misézésre a tanítási napokon rendszeresen lehetett használni a reggeli órákban, az oktatás megkezdése előtt, a tantermeket viszont csak vasárnap (kivételet jelentett, ha munkanap volt) és egyházi ünnepek alkalmával – amikor nincs tanítás, iskolai foglalkozás – kizárólag a reggeli órákban (később már délután is) állt a lelkész és a buzgó hívek rendelkezésére.

A miséző lelkésznek mindig szem előtt kellett tartania – felsőbb utasításra – azt a tényt, hogy szertartásával az iskolai foglalkozás, tanítás rendjét nem zavarhatja meg.¹⁴ A kápolnafülkét redőnnyel lehetett elzárni a tantermektől.

Az egyházközséget váratlanul érte a város azon lépése, amikor 1962 nyarán az iskola renoválása során a két tantermet elválasztó, szétnyitható kettős nagy ajtót kivették és helyét befalazták.¹⁵

A sajnálatos tényt tudomásul kellett venni. A lelkes hívek tömege már csak egy tantermet „tudhatott magának”.

Az igazságtalannak vélt lépés nem maradt válasz nélkül. Egyre többen választották a város más templomait olyan céllal, hogy azokban nyerjenek lelkük számára ápolást, gondozást. Sok fiatal közül csak kevesen kötöttek házasságot az „iskolában.” Nagy gondot a hely szűkössége és a hívek nagy létszáma jelentette.¹⁶ Szükségessé vált egy új templom (kápolna) építése. Tudta ezt az egyházközség is. Az építendő kápolna alaprajzát Vándor Ferenc mérnök elkészítette, melyet az Állami Egyháziügyi Hivatal el is fogadott.¹⁷ Az elképzelés megvalósítására csak 1966-ban – már új, módosított tervekkel – került sor.

III/1.2. A templom építése (1966–1973)

1966-ban a hívek óhaja kéro imádsága meghallgatásra talált. A Kalocsa Városi Tanács V.B. Építési és Közlekedési Osztálya 3408-31/1966. III. sz. alatt megadta az építési engedélyt a lelkészszéknak. A templom tervezője és az építés műszaki vezetője Kováts Attila budapesti okleveles építészmérnök lett. Kivitelezéssel Újvári József bajai kőműves iparost

L. J. Chr. I

Nr. 1298.

JOSEPHUS GRÖSZ

DEI MISERATIONE ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA COLOCCENSIS ET BACSIENSIS
ECCLESiarUM, INVICEM PERPETUO UNITARUM ARCHIEPISCOPUS, CONSILIARIUS
REG. HUNG. SECRETUS.

LEGATURIS SALUTEM IN DOMINO SEMPERMANI

Memorias commendamus quibus expedit universis, quod Nos, gregia Nobis divina favente clementia commissi salutis providores volentes, capellaniam localem Kalocsa Szőlőhegy intra fines territoriales hucusque determinatas, auditis adhuc anno 1944. omnibus, quorum interest, praesertim vero pastoribus ecclesiarum concernentium atque Von. Capitulo Metropolitano Ecclesiae Colocensis, a die 1. Maji 1947. praesentibus litteris in curatiam originis, declaramus atque emanamus cum omnibus juribus, privilegiis et obligationibus /applicatione missae pro populo minime excepta/, quibus curatiae in hac Archidioecesi Colocensi et Bácsiensis juxta Nostrum Decretum sub numero 1227/1947. in Litteris Circularibus promulgatum gaudent, solventes insimul pastorem et fideles hujus curatiae a vinculo, quo erga parochum atque matrem Kalocsa Sz. Inre tenentur, Contrariis minime obstantibus.

In quorum fidem has praesentes litteras, tanquam executionis decretum a Nobis subscriptum et sigillo Nostro munitum expediri et in archive archiepiscopali Colocensi, parochiali Colocensi ad S. Emericum et curatiali Kalocsa-Szőlőhegy servari mandamus.

Datum Colocae, die 20. Aprilis, die Dominica Boni Pastoris, anni 1947.

Josephus
archiepiscopus.

Ad gr. mandatum:

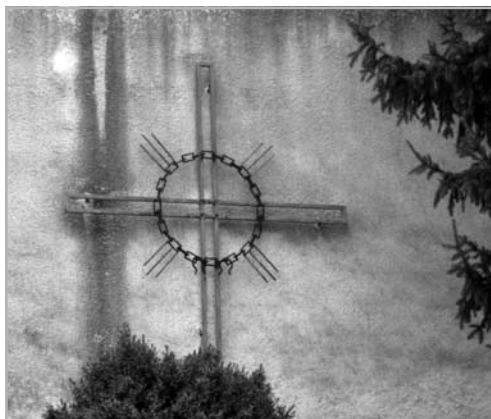
Franciscus Tábori
pro cancellario aep.

A SZŐLŐHEGYI KÁPLÁNSÁG LEKÉSZ-
SÉGGÉ SZERVEZÉSÉT IGAZOLÓ ÉRSEKI
RENDELET

bízták meg. 1966. július 19-én kitűzték a tervezett kápolna alaprajzi pontjait. 1966. szeptember 22-én megkezdődött az alap kiásása – alapozás. A betonozás november elejére el is készült. 1966. október 30-án a kápolna alapkövét ünnepélyesen elhelyezték az alappillériben. Az alapkő megáldási szertartását és az azt követő „tábori” szentmisét Pintér László érseki helynök végezte. A szentbeszédet dr. Várkonyi Imre őrkanonok, c. prépost, az Actio Catholica országos igazgatója, országgyűlési képviselő tartotta. Az ünnepélyre meghívást kapott Szakács Gyula egyházügyi tanácsnok is.¹⁸

Az építkezés gyorsan folyt. 1967 végére a templom már tetőt kapott (betonból – bitumenes kavicsággal borítva). Elkészült a kápolna állmennyezete faforgácslemezekből, a belső vakolás, világítást szolgáló higanygőzlámpák felszerelése, belső falak egyszeri lemeszelése és a csatornák, lefolyók elhelyezése. 1967. december 19-én megtartott műszaki szemle ideiglenes használatba vételt engedélyezett.¹⁹ 1967. december 24-én, Ádám-Éva napján volt az egyszerű megáldás „benedictio domus” szertartással, s az első hálaadó szentmisét éjfélkor meg is tartották.²⁰

1968 tavaszán a megkezdett munkákat Pirisi Károly kalocsai kőműves folytatta. Elkészült a templom külső, fedett a lelkészlakással összekötő folyosója, és a belső betonlajzat.²¹ 1968-1973 között elvégzett munkák: templom külső vakolása, villámhárító, templompadok átalakítása, javítása (1969), templom üvegezése (oratoriumé később), a templombelső falának meszelése (1970), mennyezeten világító testek elhelyezése – melyeket alumínium keretű üveglablakok védenek, ajtók, ablakok festése, lakkozása (1971).²² A templom mozaiklap lerakásával, liturgikus tér parkettázásával és a liturgikus berendezések kiegészítésével (ambo és sedilia) az építési munkálatok befejeződtek.²³ A templom hogy felépülhessen kiváló szakemberek tudásuk legjavát beleadva valósították meg a hívek és

KOVÁTS ATTILA ÁLTAL TERVEZETT
EMBLÉMAKERESZT

A SZENT ANTAL-SZOBOR

A SZENTSÍR-OLTÁR

az egyházközség legfőbb álmát és vágyát. A sok név közül csak néhány ismertebbet villantok fel, mert a dolgozat terjedelme és az idő szűkössége korlátokat szab.

Kőműves munkákat Újvári József (bajai), Pirisi Károly, Bárány József ács, kőműves mester, vasbeton szerelési munkákat és vasajtó keretek készítését Farkas János kalocsai nyugalmazott vasbeton szerelő, ajtókat, ablakokat Tarlós János budapesti asztalos mester, vas ablakkereteket Molnár Imre budapesti lakatos mester, villanszerelést Arató György, üvegezést Herz Károly épületüvegező, csatornázást Tillmann László és a templom belső kimeszelését Tóth István szobafestő mester végezte.

A templom építéséhez hozzájárult az Érseki Hatóság, dr. Hamvas András és dr. Ijjas József érsek, Vág Imre érseki tanácsos, szegedi teológiai tanár, Paulay Károly prem. kanonok a Caritas International bécsi ügyintézője, a budapesti Ecclesia Szövetkezet, dr. Várkonyi Imre az Actio Catholica országos igazgatója, dr. Földesdy Antal c. apát, ny. plébános hagyatékával.²⁴ Köszönet illeti mindazoknak a híveknek, embereknek, iparosoknak, akik munkájukkal vagy anyagi hozzájárulásukkal segítették az új isten háza megépülését.

III/1.3. A templom bemutatása

A templom modern stílusban: lapos tetővel, torony nélkül épült fel a lelkészség (plébánia) udvarán, közvetlenül a plébánia épület mellett. A két épületet a templom nyitott, árkádszerű, oszlopokkal tarkított folyosója köti egybe. A „kapcsolat” jelképes tartalmat sugározhat a kor embere felé: a szerető anya kinyújtott karjával óvja és védi gyermekét a külvilág sejtelmes bizonytalanságától, s nem engedi elveszni, vagy az Atya és a Fiú eggyétartozását a Szentlélek által. De jelentheti az Isten és az Anyaszentegyház kiáradó szeretetét, ami egymáshoz és magához kapcsolja az embereket, ami megóvja őket a rossz és a gonosz minden csábításától. A templom egyszerűségével és „családias” hangulatával szinte észrevétlenül beleolvad környezetébe. Az udvar előterét hatalmas fenyőfák teszik hangulatosabbá. Az utcai kerítés mellett állították fel a sárgára festett fémkeresztet, amit az idők vasfoga kevésbé kímélt meg. A templom főhomlokzatán kapott elhelyezést a Kováts Attila mérnök által tervezett embléma: a bronzalappal feltöltött, feketére lakkozott fémkereszt a töviskorszerű jelképező láncoskorúval. Két bejárata közül a főbejárat északi, a mellékbejárat nyugati irányba néz. Az oldalbejárón át, az előtérben keresztül léphetünk be a főhajóba. Az előtérből nyílik a sekrestye, illetve vezet lépcső a kórushoz.

A főkapu ajtaja a kórus alatti részbe nyílik. A templomba érkezőket Szent Antal szobra fogadja. Az ajtótól balra a falon egy márványból készült szenteltvíztartó van. Itt található a templom egyetlen fából készült gyóntatószéke. A gyóntatófülke mellett áll a volt iskola-kápolna fa szentsír oltára a tabernáculummal együtt. Finoman megmunkált fehér, csipkés terítő díszíti.

A kórus alól kilépve élénk tárul az egyszerű, de igényesen és harmonikusan kivitelezett belső. Belső tere – aszimmetrikus elrendezésű, a padozat a szentély felé fokozatosan szűkül – 16 méter hosszú, szélessége a kórusnál 10 méter, a szentély részénél már csak 7 méter, magassága 6,5 méter. A templom egy hajós. A mennyezetet, állmennyezetre erősített diófa vagy gesztenye színre lakkozott faforgácslemezek díszítik. A hajó talpazata – vagyis az egész belső téré – betonlappal fektetett 25×25 centiméteres, fehér színű, 10-15 milliméteres szürke foltokkal tarkított mozaiklap burkolat.

a) *Főhajó*

A főhajót két, egymással párhuzamosan húzódó padsor tölti ki. A jobb oldali falon indul ki és a kórus alatt ér véget a Prokop Péter által festett 14 stációból álló keresztút. A jobb oldalon Mária és Jézus Szíve szobra áll fali konzolon. Hideg időben a fűtést a szentélyben és folytatólagosan a hajóban 10 darab nagyméretű gáz - központosított gázzal fűthető – radiátorral oldják meg. Világítást a mennyezeten elhelyezett 3 darab alumíniumkeretű üveglak mögé rejtett neonsövek és a „különbféle helyen” lévő kisebb égő testek, lámpák szolgáltatják. A főhajó és a szentély természetes megvilágítását a keleti oldalon lévő nagyméretű üveglakain felkelő és az oratorium ablakán lenyugvó, átszűrődő napfény biztosítja.

b) *Liturgikus tér*

A liturgikus tér parkettás emelvénye nem különül el a főhajótól, hanem azzal szorosan összefonódik, összekapcsolódik. Berendezései: a fából készült oltár, ambo, sedilia, húsvéti gyertyatartó. Kis asztalon Szűzanya Szeplőtelen fogantatása szobor. Az oltár mögött helyezkedik el az esztétikusan faragott tabernaculum. Felette a 200 éves felújított, tölgyfából készült feszület és az azt mozaikszerűen körülvevő 21 darab, Prokop Péter pap – festőművész által készített, Szent Péter életéből vett jeleneteket és szimbólumokat ábrázoló fenyőfakertű olajfestmények.

„Az oltárkép szerepét betöltő tabló elhelyezését a szentélyfal elé nem látható (takart) konzolok segítségével oldották meg. A szentélyfal központját a feszület képezi. Tőle jobbra helyezték el a 15 képet oly módon, hogy a középén egymás fölé elhelyezett 3 fekvő helyzetű kép, mint tengely két oldalán tükörszimmetriát képező 6-6 kép együtt alkot egy foltot. Mint egy nyitott szárnyas oltár középrésze és két szárnya. E két szárny közül a baloldali viszont a feszület másik oldalán elhelyezett 6 képpel képez tükörszimmetriát közrefogva és kiemelve ezzel a feszületet. Ez utóbbi 6-6 képet magában foglaló szárny síkjai egymáshoz képest kb. 160°-os szögben törnek, mint egy nyitott könyv kétfelé. A képek csoportonként és időrendben mintegy „biblia pauperum”-ként mutatja be Szent Péter életét annak sok mondanivalójával és szimbolikájával a festészet legszebb nyelvén.”²⁵

c) *Sekrestye*

A liturgikus térre nyíló kis helyiség. A papok és ministránsok felkészülését szolgálja a szentmisék alkalmával. A gyönyörűen hímzett papi ruhák (miseruha – több színben, palást, gyóntató stóla), ministránsruhák terítő, keresztelő ingecskék, a szentmisei kellékek (ciborium, kehely, stb.) és a liturgikus könyvek (miskönyv, olvasmányok, stb.) itt kaptak elhelyezést.

d) *Kórus*

Az előtérből lépcső vezet a kórushoz, melynek talapzata parkettával van burkolva. A kórus és az oda felvezető lépcső megvilágítását kis ablakok szolgálják. Vékony, olykor melankolikus hangjával a szentmisék csendjének megtörésében, a hálaadás varázsának megtestesítőjében és az énekek szólamainak egyetlen kísérelésében, szólistájában egy kis – lábpedállal működtethető – harmoniumot (orgona) tisztelhetünk, ami magányosan áll a templom megépítése óta. A kórustól kis folyosó vezet az oratóriumhoz. A folyosó olykor oldalkórus szerepét is betöltheti.

e) *Oratórium*

Az oratórium egy zárt helyiség a sekrestye felett. Ezen oratóriumból nagy üveg ablakon keresztül az oltárra lehet látni. Gyűlések, megbeszélések, énekpróbák céljaira is felhasználták. 1968-tól templomi hitoktatás keretében elsőáldozásra és bérnálásra való felkészítést ebben a helyiségben végeztek – fűthetősége miatt. 1971-től – az iskolai hitoktatás ideiglenes megszüntetése miatt – hittantermi funkciót is betöltött. Ma már (2007-ben) részben üresen, kihasználatlanul áll.

f) *Harangok*

Az 1967-ben felépült templom tetőszerkezete alatt a homlokfalán – annak ellenére, hogy nem volt tornya – kialakítottak a harangok elhelyezésére alkalmas harangnyílásokat, melyekből 1971-ig hallatszott az Isten dicsőségét szolgáló harangszó.²⁶ Nem tudni milyen okból, de a nyílásokat befalazták – valószínűleg 1972-ben, amikor a homlokfalat újravakolták és kőporral fedték be.

A harangokat a templom mögötti udvaron elhelyezett kb. 4 méter magas, hatalmas beton talpazatra erősített, vasból készült, bádogtetővel ellátott szürke színre festett haranglábon találjuk. A volt temetői haranglábat (1969-ben szerelték szét) 1970-ben átalakítva állították fel, majd 1971. szeptember 30-án helyezték szolgálatba.²⁷ A szétszerelt haranglábon lévő úgynevezett „Boromisza féle” harangot a Ducsák István által öntött haranggal együtt 1971-ig használták a templom padlásterén, a betonból kiképzett állványra felerősítve.²⁸

A „templomnak” két harangja van. A kisebb harang súlya 53 kg, alsó átmérője 465 m/m, magassága 38 cm – korona nélkül, hangja A.²⁹ Felirata: „*Isten dicsőségére Jézus Szent Szíve tiszteletére közadakozásból öntötte 1939-ik évben Szlezák Ráfael harangöntő mester Budapesten.*” Másik oldalán: Jézus Szíve dombormű. A szőlőbeliek lélekharangnak nevezik. A nagyobb harang súlya 65 kg, alsó átmérője 500 m/m, magassága 45 cm – korona nélkül, hangja Fis.³⁰ Felirata: „*Rózsafűzér királynéja tiszteletére újraöntötték a negyven r.k. hívek.*” A harang külsején a Rózsafűzér királynéja dombormű látható. A harangot, az elrepedt negyveni kápolna harangjának anyagából öntötte újra Ducsák István 1965-ben Örszentmiklóson. A harangok megszólaltatása kézi erővel történik. A templom nyitott oldalfolyosójának végében áll egy finoman megmunkált kovácsoltvas kereszt örökméccsessel. A volt temetői keresztet Léber Miklós plébános kérésére állították fel.

III/1.3.1. *A negyvenszállási kápolna-templom*

Kalocsától 1,5-2 kilométerre fekszik Negyvenszállás. Kápolna-temploma a Szent Péter plébánia filiája. Hívei kiszolgálásáról a szőlőhegyi plébános gondoskodik. A szőlőhegyi templom bemutatása mellett, a fennálló kötelék miatt teszek rövid kitérőt Negyvenen. A negyveni kápolna 1885-ben épült neogót stílusban. Az egy hajós, egy tornyú templom teljes hossza 16 méter. A hajó hossza 13 méter, szélessége 7 méter. A hozzá kapcsolódó szentély rész szögletes formájának köszönhetően hossza 3 méter, szélessége elől 5,80 méter, de a hátsó záródó résznél már csak 2,30 méter. A torony magassága a földszinttől a főpárkányig 12 méter. A két harangja közül a *nagyobbik* súlya 75 kg, alsó átmérője 520 m/m, magassága 48 cm – korona nélkül, hangja G. Felirata: „*Öntötte Thury és fia Budapest, 1886.*” A *kisebbik* súlya 38 kg, alsó átmérője 380m/m, magassága 38 cm, hangja C. Felirata: „*Öntötte Rouprecht János Pécs, 1867.*”³¹

Többször cserélt „gazdát”. 1885-től a belváros („központ”), 1921-22-től a külváros – Szent Imre plébánia, majd 1939-től a szőlőhegyi lelkészség fennhatósága alá tartozott. Ma a Szent Imre és a Szent Péter Plébánia együttes közös kormányzása miatt a Szent Imre Plébánia látja el a szolgáltatásokat.

III/1.4. Az eltelt 69 év alatti felújítások, tervezések, építések

A következő fejezetben szeretném bemutatni, hogy a Szőlőhegyi Lelkészség megalapítása óta, 1938-tól napjainkig (2007), a lelkészséghez (plébániához) tartozó negyvenszállási filia kápolnán, illetve a Szent Péter templomon – annak megépítése előtt és után – valamint a plébánia épületen milyen felújításokat, tervezéseket és építéseket végeztetett el az egyház-község.

III/1.4.1. Negyvenszállás (kápolna)

1933-ban a kápolna tetőzetén javítási munkákat kellett végrehajtani. Az eternit palák kicserélését és a kisebb bádogos munkákat ifj. Kókai István ácsmester végezte.³² A kápolnát, befogadóképességének növelése érdekében 1936-ban kibővítették. A kibővítés Mácsay László építőmester nevéhez fűződik.³³ 1949-ben a hívek nagy örömeire felgyúltak a fények. Az „állandó” és folyamatos fényforrás megkönnyítette a szentmisék tartását a kápolnában. A villany bevezetésének költségeit a negyven hívek fedezték.³⁴ 1953-ban a negyvenszállási hívek a színét vesztett kápolnát kifestették Bernát Sándor alsóereki szobafestővel.³⁵ 1958-ban Varga István negyven erdész lombfűzéses keretű, kereszttel ellátott 14 képből álló keresztutat adományozott. Megáldását Jagicza István bajai lelkész végezte.³⁶ Hatalmas szélvihar lesodorta a toronykeresztet és a kereszttartó gömböt. A javítási munkálatokkal György József bádogost bízta meg. A helyreállítás során kicserélték a harangok állványzatát akácfára és a tetőszerkezetet is kijavították. A költség 3610 forint volt, melyből az Állami Biztosító 2133 forintot kártérítésként, a fennmaradó összeget az Érseki Hatóság – visszafizetendő kölcsönként – állta.³⁷

1960-ban a Negyvenszállás bejáratánál lévő Szűz Mária képet őrző fiulkét a hívek kijavították és újrameszelték.³⁸ 1961 augusztusában a kápolna külsejét a negyven asszonyok társadalmi munkában rendbe hozták, kijavították és bemeszelték. Kovács Ferenc negyven ács tanuló a torony ablakain a faredőnyöket kijavította és a harang állvány korhadt részeit új gerendával cserélte ki.³⁹ 1962-ben a megrongálódott és tönkrement toronyrésznél tatarozási munkákat végeztek. Toronysisakot bádoggal visszafedték, majd a csatornákkal és lefolyókkal együtt lefestették. A felújítást Andriska Géza végezte.⁴⁰ A kereszttartó császárfát Égi Jenő ácsmester cserélte ki.⁴¹ 1965-ben a negyven hívek a megrepedt kápolnai harangot újraöntették. 1968-ban Arató György villanszerelő a templomban végzett szerelési és javítási munkákat.⁴²

1970-ben a templomot villámcsapás érte. Az okozott kár helyreállítási, szerelési és javítási munkálatait 2226 forint összegben Arató György kalocsai villanszerelő végezte.⁴³ 1972-ben a templom tornyát és külső homlokzatán a vakolatot kijavították és felújították. 1973. június 23-án szombatra virradó hajnali órákban a vihar megrongálta és bedöntötte a torony déli fekvésű ablakait, a palatetőt pedig kikezdte.⁴⁴ 1974. április 7-én reggel fedezték fel, hogy a templom ablakait bezúzták. Összesen 16 ablakot rongáltak meg.⁴⁵

1986-ban történt meg a templom teljes külső tatarozása a 100 éves jubileum alkalmá-

val. Kőműves munkákat Szvetnyik István építész technikus és brigádja, a bádogos felújítási (csatornacserre: lefolyók, szemöldökpárkány csere, falszegélyek javítása, pótlása, csúcsdíz-kereszt, gömb talplemez készítése, bádogfestések) munkálatokat Pálinkás István bajai bádogos végezte.⁴⁶

A 21. században a Széchenyi-tervnek köszönhetően új, nagyszabású beruházásokat hajtottak végre. 2002-ben bevezették a gázt a templomba. A fűtést két darab konvektorral oldották meg. 2003-ban a megkopott szószéket és padokat újrafestették. 2004-ben a sekrestye rendszere beázása miatt a gerendákat kicserélték, tetőszerkezetét bádoggal fedték. A falakat újra vakolták és meszelték. A bejárati ajtó küszöbét felújították és újrabádogozták.⁴⁷

III/1.4.2. Szent Péter templom (kápolna) és plébánia

1938-ban Mácsay László építőmester kivitelezésében elkészült az iskola-épülethez toldott oltárfülke és az átépített, kibővített lelkészlakás.⁴⁸ 1939-ben a lelkészség harangot is öntetett magának. Az új „A” hangú 51,5 kg-os harang a budapesti Szlezák Rafael harangöntő mester műhelyében készült. A haranglábat ifj. Kókai István ács készítette. Költsége 359 P, melyet adományokból, gyűjtésből és a Varjú harang alapból fedeztek.⁴⁹ 1940-ben a lelkészlakás mögötti részt deszkakerítéssel választották el a szomszéd telektől. A háziállatok részére deszka ólat építettek.⁵⁰ 1943-ban Dusnoki László szobafestő közadakozásból kifestette a kápolnát.⁵¹ 1948 elején a város, a Szőlőhegy részére telefont szereltetett a Plébániára. Októberben drótkerítést húztak ki a kert végében.⁵² 1949-ben Dusnoki László fogadalomból kifestette a kápolnát. A tabernaculum tapétázást kapott.⁵³

1950. április 1-jén Szőlőhegyre bevezették a villanyt, „kigyúltak” az első fények.⁵⁴ Biztosabbá és biztonságosabbá tették az esti, éjszakai illetve hajnali közlekedést. 1951 novemberében a Városi Tanács kérésére a lelkészi hivatalból, a telefont átszerelték az iskolához.⁵⁵ 1956-ban Lakatos Sándorné oltárterítőt és karinget adományozott a kápolnának.⁵⁶ 1957 márciusában a lelkészi házat, háztetőt rendbe hozták, járdát javítottak, az ablakokra roló került. Májusban készült el a lelkészlak udvarában az új kút. Költsége 3.854 forint.⁵⁷ 1959-ben Szabadi Istvánné oltárszönyeget adományozott a kápolna részére. Júliusban a lelkészlak udvari oldala kétszeri meszelést kapott, a ház ajtajait lefestették.⁵⁸

1960. május elején a nagyszobát és a konyha melletti szobát kifestették, a kerítés egy részét is újra festették. A melléképületeket részben kijavították. Június 26-án délután az iskolaudvarban álló haranglábat a Városi Tanács áthelyeztette a plébánia udvarába.⁵⁹ 1961. június 6-án a város a lelkészségre szállította a Szent József templom előtt álló, Haynald Lajos érsek által felállított, Bécsben készült öntöttvas keresztet. A keresztet az utca oldalán, a kerítésen belül helyezték el. A szállítás során megsérült keresztet kijavították majd lefestették.⁶⁰ Június 28-án a lelkészség udvarán álló harangállvány elkorhadott tetőszerkezetét felújították, mely kátránypapír fedést is kapott.⁶¹ Júliusában az iskolatermeket tatarozták. 1963-ban Fényi János kérésére az Érseki Hatóság a Szent Péter Lelkészségnek adományozta a volt kalocsai kórház-kápolnai leszerelt harangját.⁶²

1966 – 1972 között a új kápolna felépítésével egy időben készült el a lelkészlakás kibővítése is Kovács Attila építésmérnök tervei szerint. 1967-ben a lelkészség megkapta a káptalani sekrestyében lévő használaton kívüli kokszkályhát fűtés céljára az új kápolnába.⁶³ 1969-ben elkészült templom tetejére vezető vaslétra a védőkorláttal együtt, a főhomlokzati ún. embléma vas-keresztje, a templom külső vakolása nemes vakolattal, a templom külső fedett folyosójának csatornázása.⁶⁴ 1970-ben a külső folyosó tetejét lebitumeneztek kettős

rétegű szigetelő lemezzel, melyet kavicsággal fedtek be.⁶⁵ 1979-ben a plébánia épületének északi oldalán 10 m² téglá aláfalazás vált szükségessé.⁶⁶

1980-ban A templom tetőcsatornáit és a plébánia ajtóit, ablakait átfestették, felújították.⁶⁷ Rossz állapotban lévő egyik kéményt újralfalazták, a fürdőszoba melletti átnedvesedett falrészt újra alá kellett falazni és vakolni. Az előregedett vízvezetékcsöveket kicserélték. A plébánia épülete és a melléképület új kőporos vakolást kapott a régi előregedett helyett. A javítási munkálatokat Bolvári Ferenc kőművesmester végezte el 17 357 Ft összegben.⁶⁸ 1981. július és november között végzett munkálatok a templomban: A raktáron lévő, műértékű barokk corпуст Zillich Pál madarasi festőművész restaurálta. Kovács Imre kalocsai asztalosmester a corpusnak új tölgyfa keresztet készített, amit a szentélyben erősítettek fel. Prokop Péter pap-festőművész Rómából 21 db, Szent Péter életéből vett jeleneteket ábrázoló olajfestményt ajándékozott a plébániának. Keretezését fenyőfából Kovács Imre, a képtartó vaskonzolokat Rimai János kalocsai lakatosmester készítette. A festmények szintén a szentélyben nyertek elhelyezést. A képek beállítását és a konzolokra való felerősítését is Kovács Imre végezte el. A konzolok bevésését Bolvári Ferenc kalocsai kőműves végezte. Az oltárkép-fal megvilágosítására szolgáló izzókat és foglalatokat az oratóriumú folyosó mellvédjére Korsós János kalocsai villanyszerelő szerelte fel. A templombelsőt Tamás Ferenc kalocsai szobafestő háromszor, három színárnyalatban festette ki.⁶⁹ 1982-ben Tamás Sándor a templom padjait újította fel lakkozással.⁷⁰ 1983-ban szükségessé vált a templomtér belső világításának felerősítése az oltárképsort megvilágító reflektorok fényerőssége miatt.⁷¹ A plébánia épületében két darab 6.000 kW hőtárolós kályhát helyeztek el. A templom fény- és a plébánia villanyszerelési-, bekötési munkálatait Cselei Károly villanyszerelő kisiparos végezte. Együttesen a fűtőtestek beszerzési és beszerelési költsége 35.000 forintot tett ki. 1987-ben elpiszkolódás és a használat miatt a templom belseje új festést kapott.⁷²

1992-ben a templom tetején az előregedett bitumenréteget felújították.⁷³ A templom elhasználódott bejárati és oldalajtóit, valamint a hittanterem és a sekrestye külső ablakait is felújították. A gyermekek padjainak melegítése érdekében szieszta-kályhát helyeztek el a templomban.⁷⁴ 1993-ban a lekopott templom és plébánia csatornákat, és a haranglábat is lefestették. A plébánia repedezett, rossz cserepeit átrakták. A plébánia északi oldala olyan rossz állapotban volt, hogy téglákkal kellett rögzíteni a vert fal vakolatát.⁷⁵ 1994-ben a templomba gázfűtés lett beszerelve: 1 db gázkazán, a templom hajójában 10 db nagyméretű, a sekrestyében és az oratóriumban 1-1 db kisebb radiátort helyeztek el.⁷⁶ 1995-ben a vízórákat korszerű és gazdaságos órákkal cserélték fel. 1996. december 9. és 10. között tüzeset történt a Szent Péter templomban. A templomból eltulajdonították a gipszből készült, 100 cm magas szobrot, majd szándékosan tüzet okoztak. A szobor mögött lévő kék selyem függöny elégett, a parketta megégett. A keletkezett füst a falat összekormolta. A rongálással okozott kár 265 000 forint, a lopással okozott pedig 60 000 Ft.⁷⁷ A Generali Biztosító 159.370 forint kártérítést fizetett. Velencei Tamás plébániai kormányzó a pénzből 1996. december 19-én megrendelt 60.000 Ft értékben egy lourdes-i szobrot.⁷⁸ 1997. augusztus 13-án bevezették a telefont a plébániára (Trifon-100 készüléket).⁷⁹ 1997-ben a vezetékes gázt bevezették a plébániára, kialakították a fürdőszobát, valamint felújították a plébániát.

2002-ben a plébánia épületének tetőszerkezete teljes felújítást kapott (gerendák, szarufák, stb. kicserélése) a cserepezés során a tető felét fedték új (Bramack) cserepekkel. 2004-ben a falak további átnedvesedésének megakadályozása végett a plébániát falátvágásos módszerrel

szigetelték. A belső és külső falak is új vakolást, meszelést kaptak. A templom kopott, öregedő nyílászáróit (ajtók, ablakok) lefestették.⁸⁰

III/2. A SZŐLŐKBELI PLÉBÁNIA

III/2.1. A plébánia építése

A templom építésével egyidőben folyt a lelkészlakás kibővítési munkálatai is 1966 és 1972 között. Kováts Attila okleveles építészmérnök tervei alapján. A kőműves munkákat Újvári József, majd Pirisi Károly folytatta és fejezte be. Kialakításra került a konyha, kamra, előszoba, mosókonyha, házvezetői szoba, hálókülke, fürdőszoba, egy szoba, plébánia (iroda, stb.).⁸¹

A Szőlőhegyi Helyi Lelkészséget az Érseki Hatóság önálló lelkészség rangjára 1947-ben, plébánia rangra pedig 1973. április 29-én emelte.⁸²

III/2.2. A plébánia egyesületi élete

Tanítók, tanárok, hittanárok, káplánok, plébánosok, apáca-nővérek, jeles egyházi és világi személyek – a város életének felpozícióját a lakosság egyre jelentősebb részének a bevonásával igyekezett megvalósítani. Rendkívüli erőfeszítésüknek, fáradságos munkájuk gyümölcseként számtalan keresztény egyházi majd világi egyesület szerveződött Kalocsa városában. Külön egyesületek jöttek létre fiatalok, öregek, férfiak, nők, gyerekek részére.

Az egyesületek részben a keresztény öntudat és a közösségi szellem erősítését, a hagyományok megőrzését, átörökítését, a jellem formálását (könyvtárak, színelőadások), vidám szórakozások (táncok, bálók, mulatságok, kirándulások) és olcsó bérletekhez (föld) való jutás lehetőségét szolgálták. Ebbe a virágzó egyesületi életbe kapcsolódott be a Külvárosi Lelkészség (Szent Imre Plébánia) 1922-ben. Aktív szerepvállalásával tovább növelte, formálta és gazdagította a város társadalmi életét.

III/2.2.1 1922–1947 között

Az eperföldi és rokkanttelepi iskolában megszervezték a Szívgyárdát, amely komoly segítséget nyújtott a gyermekek lelki irányításában. A hitélet elmélyítését szolgálta még a polgárasszonyok között létrehozott Mária Kongregáció. A férfiak részére a Keresztény Munkásegylet, a legények részére pedig a Földműves Ifjúsági Egylet, amelyek a paraszti férfitársadalom keresztény öntudatának és szociális megsegítésének előmozdításán fáradozott.⁸³

A Szent Péter Plébánia területileg kívül esett a város központjától: a lakói – a Szőlőhegy és a Gödrök városrész – a legszegényebb réteget adta/képezte. Egyesületi életét tekintve a másik két plébániához képest sokkal szerényebb, hiszen területén csak egyetlen egy egyesületet – Szívgyárdát – állítottak fel a szőlőhegyi iskolában a gyermekek számára; illetve egy kulturális szakosztályt a fiatalság és a felnőttek részére a plébánián.

Annak ellenére, hogy a szegénység rányomta bélyegét a városrészre, lakóinak bizonyos része bekapcsolódhatott a város egyesületi életébe. Egyesületi életét a területileg legközelebb fekvő – a Szent Imre Plébánia területén felállított – Keresztény Munkásegylet és a Földműves Ifjúsági Egylet határozta, határozhatta meg, mivel célkitűzéseivel, hangvételével is a munkás és agrár, illetve paraszti réteget szólította meg elsősorban.

a) Szívgyárda

Az eperöldi, rokkanttelepi és a szőlőhegyi iskolában megszervezték a gyermekek részére a Szívgyárdát. A gárda tevékenységéről, működéséről szóló leírások, jegyzőkönyvek nem maradtak fent az utókor számára. Korabeli templomi hirdetőkönyvek tesznek csak néhány gondolatnyi megjegyzést róla. Zsíros Ferenc S.J. kézikönyve a Jézus Szíve Szövetségéről és Fejes László apát, plébános által Császártöltésen vezetett újbóli Szívgyárda könyve alapján próbálom meg visszavetíteni az akkori kalocsai Szívgyárda célját, működését és a társadalomhoz fűződő kapcsolatát.

A Szívgyárda Jézus szentséges Szívet tisztelő és Jézusért apostolkodni akaró gyermekek szervezete volt. A Szívgyárda célja volt a gyermekek lelki életét a Jézus Szíve tisztelet által fejleszteni és őket gyakorlati erényekre, szülők iránti tiszteletre, szeretetre, engedelmességre, felebaráti szeretetre, kötelességre nevelni. A gárda jó, apostolkodó gyermekeket akart nevelni, és szervezeten vezetni.

A csapat megalakítása, szervezete

A csapat megalapítása minden esetben az illetékes plébános által történt. A plébános legtöbbször képtelen volt a gárdavezetés terhes, sok időt és körütekintést igénylő munkáját egyedül végezni. Szükségessé vált, hogy a gárdavezetéshez segéderőket alkalmazzon. Ezek legtöbbször világiak (tanítók, tanítónők) voltak, de papok, kispapok, apácák, hitoktatók is lehettek vezetőik, de mindig az illetékes plébános megbízásából és jóváhagyásával.

A csapat megszervezése két részből állt:

Jogi megszervezésből: a plébános egyrészt az egyházmegyei vezetőknek, másrészt a Szívgyárda központnak (Budapest, VIII. Mária u. 23.) bejelentette a gárdaalapítás szándékát, és engedélyt kért a megszervezésre.

Gyakorlati megszervezésből: a jelentkező gyermekek számbavétele. A gyermekek jelentkezése után a szülőkkel értekezletet kellett tartani.

A Szívgyárdának tagja lehetett minden fiú- és leánygyermek 7-14 év között. A tagok először próbaidősek, újoncok lettek. A próbaidő alatt a gyermekeknek meg kellett ismerkedniük a szívgyárdista mindennapi életével, annak kötelességeivel és jogaival is. A csapat belső beosztását is megszervezték. Az egész csapat századot alkotott. A századok szakaszokra, a szakaszok rajokra tagozódtak. A század élén állt a kapitány, a szakasz élén a szakaszparancsnok, a rajok élén a rajparancsnok.

A csapat megalakulásakor nevet kaptak (pl.: Apostol raj). A várakozási idő elteltével ünnepélyes gárdaavatás keretében lettek valóságos szívgyárdistákká.

Szorosan vett szabályok a következők voltak:

A vallási kötelességek pontos teljesítése.

Gyakori – ha lehetséges – napi szentáldozás.

Jézus Szíve tiszteletének gyakorlása és terjesztése.

Gyakorlati erények a felebaráttal szemben.

A Jézus Szíve skapuláré-érem viselése.

A napi felajánló ima elmondása.

A közös összejöveteleken, ájtatosságokon való részvétel.

Gárdavezető az lehetett, akin keresztül Jézus szeretete ki tudott áradni a gyermekekre.

A gárdavezetőnek rátermettségével, buzgóságával, ügyszeretetével alkalmas eszközévé kellett válnia a gyermekeket különösen szerető isteni mesternek és jó barátnak.⁸⁴

A Szívárdá és a társadalom

A Szívárda a gyermekeket a mindennapi életre akarta vallásosan felkészíteni. Ne érje őket felnőtt korukban olyan hatás, ami lelki kárt okozna nekik. A gárdisták, kikerülve a társadalomba, otthon érezzék magukat. Tudjanak hatni az emberekre jó irányba, ne pedig ők alakuljanak hozzájuk rossz irányba.

A Szívárda a legalkalmasabb társadalom-formáló gyermekegyesület volt. A társadalommal való kapcsolatfelvétel már a gárdagyűlések keretében megtörtént (heti parancsok megválasztásával).

A gárdista jellemzői, kötelességei voltak:

1. A szívárdista jelvényt viselt („*A jelvény kötelez!*”).
2. A gárdista sajtóapostol volt. A sajtótermékek apostoli buzgósággal végzett terjesztésében nyilvánult meg (pl. A Szív újság).
3. A templomi példaadás, viselkedés is tárgya volt az önnevelésnek, és a felnőttek formálásának (társadalmi nevelés). Minisztráció végzése.
4. Közös áhítatgyakorlatok: havi közös gyónás és áldozás a gárdavezetővel az élen.
5. A hazafias neveletésben elengedhetetlen volt a nemzeti ünnepek megtartása.

A gárdavezetés legfontosabb eszközéül a heti összejövetelek szolgáltak. Az összejövetelek célja volt az elmúlt időszak áttekintése, az elért eredmények csoportonként, egyenként való megbeszélése, az új célkitűzések, parancsok kiadása és a gyermekek játékos foglalkoztatása, de mindig nevelő céllal. Az összejövetelek két részből álltak: komoly és játékos részből.⁸⁵ Ha elérték azt az életkort (14 év), átléphetek a Jézus Szíve Tisztelet ifjúsági szervezeteibe. Majd végül beléphetek a Jézus Szíve Szövetség felnőtt szervezetébe.⁸⁶ A szőlőhegyi iskolában működő Szívárdát 1948 nyarán (júniusában) belügyminiszteri – 185.993/1948. III. sz. – rendelet alapján oszlatták fel. Czár Menyhért lelkészt a határozatról Péter István Kalocsa megyei város polgármestere értesítette levélben. A feloszlátás tényességét a következőképpen adja tudomására:

„Tudomásomra jutott az is, hogy egyes helyeken a papok úgynevezett testőrgárdákat szerveztek, illetve szerveznek. Felhívom a címet, hozza azonnal a papok tudomására, hogy ezen testőrgárdákat a reakció fedőszervének és illegális államellenes alakulatnak tekintem, ha ilyet szerveztek a papok, azonnal oszlassák fel, mert ellenkező esetben az ilyen testőrgárda tagjait, ha nem is követnek el semmit, az érdekelt egyházi személyekkel együtt internáltatni fogom.”⁸⁷

b) Negyvenszállási Katolikus Gazdakör

Az egyesületet, Szőlőhegytől távol eső területen, Negyvenszálláson alapították meg 1936-ban. A gazdakör elnöke révén kapcsolódott a lelkészséghez, mert a tiszteletbeli elnöke kezdetben a Kalocsa Külváros plébánosa, majd a szőlőhegyi lelkész volt. A kör tevékenységéről szóló jegyzőkönyveket nem találtam. A Negyvenszállási Katolikus Gazdakör alapszabályai – mint egyetlen fennmaradt forrás – alapján próbálom meg bemutatni az egyesület működését. A kör célja volt a Negyvenszálláson és vidékén lakó katolikusok szellemi, társadalmi és

anyagi érdekeinek előmozdítása a vallás-, erkölcsi szellem a hazafias irányú közművelődés és az összetartás öregbítése által, a politika teljes kizárásával. Tagja lehetett minden katolikus vallású, tisztességes, feddhetetlen előéletű és kifogástalan jellemű egyén, ha rendszeresen felvétetett.

A kör rendes, pártoló, alapító (férfiak) és pártoló tagokból állt. *Pártoló tagok* csak nők és vidéken, vagy Negyvenszállás környékén lakó férfiak lehettek. A kört évenként pénzbeli segéllyel támogatták. *Tiszteletbeli tag* az lehetett, akit a kör megválasztott. Az egyesület előjárósága a nagygyűlés által négy évre választott elnök (tisztelőbeli elnök), alelnök, jegyző, pénztáros, ellenőr és a könyvtáros.

Tiszteletbeli elnök: kezdetben a mindenkori Kalocsa-Külváros plébánosa, majd a szőlő-hegyi lelkész volt. Az *elnök*, mint a kör képviselője és vezetője, a nagygyűlések és az igazgató - választmányi ülések összehívója, amelyeken maga elnökölt. Tanácskozásokat vezetett, szerződéseket kötött, a nagygyűlés vagy az igazgató-választmány határozatait végrehajtotta. Az igazgató-választmány jelentéseit és indítványokat a nagygyűlés elé terjesztette. A pénztár állapotát bármikor ellenőrizhette, szükség esetén meg is vizsgálta. Az *alelnök* az elnök „akadályoztatása” esetén lépett ideiglenesen a helyébe. A *jegyző* a nagygyűlések és az igazgató-választmányi ülések jegyzőkönyveit vezette. Azokat az elnökkel és a hitelesítőkkal együtt alá kellett írnia. Őrizte és használta a kör pecsétjét. Az elnök megbízásából folytatott levelezést a kör nevében. A *pénztáros* a tagok névsorát tartotta nyilván, a felvételi és tagsági díjakat szedte be. A kiutaltványozott összegeket nyugta mellett kellett kifizetnie. A kör cselekvő és szenvedő vagyonállapotáról rendes könyvet vezetett, melyet a nyugtákkal és egyéb okiratokkal együtt lezárt évenként. Mindenről a legfelső ülésen a választmánynak be kellett mutatni. A gondjaira bízott pénzekről vagyonával állt jól. Az *ellenőr* a pénztáros munkáját és a pénztár állapotát ellenőrizte. Hiányosságok esetén jelentést tett az igazgató választmánynak. A *könyvtáros* felügyelt a könyvtárra. A könyvek jegyzékét rendben tartotta, esetleg ki is egészítette. A könyvtárra hozott határozatokat végrehajtotta. A könyvtár hiányáért felelős volt.

Tagok felvétele, kizárása: Aki a kör tagja akart lenni, szándékát az elnökséggel tudatnia kellett. A belépni kívánó nevét és állását a kör helyiségében lévő táblára függesztették ki 8 napra. A kifüggesztés mellé az ajánló nevét is fel kellett tüntetni. Felvétele vagy elutasítása felett az igazgató-választmány titkos szavazás útján határozott. A felvétel elnyeréséhez a szavazatok kétharmadát meg kellett szerezni. A határozatokról a jegyző levélben értesítette az érintetteket.

Minden tag, illetve rendes tag beiratkozáskor felvételi-, valamint a berendezésre a könyvtár részére díjat fizetett. Kezdetben a rendes tagok évenként 50 pengőt, a pártoló tagok minden évre 2-2 pengőt, az alapító tagok egyszer, s mindenkorra legalább 2 pengőt voltak kötelesek tagsági díjul fizetni. A tagsági kötelezettség két évre szólt. A fizetési kötelezettségüket nem teljesítő tagokkal szemben bírói eljárást rendelhettek el. Becsületbe és jó erkölcsbe ütköző cselekmények miatt vagy a kör tekintélyét célját, és érdekeit csorbító tagokat az igazgató-választmány által, előzetes megintés után ki lehetett zárni. A kizáratáshoz, abszolút többség kellett. A kör ügyeit a következő gyűléseken intézhették: nagygyűlés, igazgató-választmányi és a tisztviselők által.

Nagygyűlés: Minden évben egyszer ült össze. Idejéről és tárgysorozatáról a tagokat a táblai kifüggesztéssel értesítették. Rendkívüli nagygyűléseket akkor tartottak, ha az elnök összehívta, vagy ha az igazgató-választmány két-harmada döntette el, vagy ha a kör tagjainak egyharmada találta szükségesnek. Tagjai a kör minden rendes tagja és az alapító tagok. A

tagok azonban választási és szavazási jogaikat csak személyesen gyakorolhatták. A nagygyűlés határozatait nyilvános szavazás útján hozták meg (de 10 tag kérésére az elnök titkos szavazást rendelhetett el). A gyűlés csak két-harmados jelenlét esetében volt határozatképes. A szavazatok egyenlősége esetén az elnök szavazata döntött. A nagygyűlés jegyzőkönyvét a jegyző vezette, melyet az elnök és a kiküldött két tag hitelesített aláírásával. A nagygyűlés hatáskörébe tartoztak: *a)* a tisztségviselők, az igazgató-választmány és a tiszteletbeli tagok megválasztása; *b)* az évi jelentések és számadások jóváhagyása, a felmentvény megadása és a költségelőirányzat megállapítása, *c)* a tagdíjak felemelése vagy leszállítása; *d)* a rendszeresen tett indítványok letárgyalása; *e)* és azok az ügyek, amelyek a választmány hatáskörébe tartoztak.

Igazgató-választmány: A tisztségviselőkből, 10 rendes és 4 póttagból állt. A rendes és póttagokat a nagygyűlés választotta közfelkiáltással. Tagjainak felét minden évben kisorsolták. Helyettük új tagokat, vagy a régieket választották meg. Elnöke a körelnök, vagy az alelnök, vagy a megjelentek közül a legidősebb személy. A választmány az elnökkel együtt 7 taggal már határozatképes. Gyűléseket minden hónapban tartottak. Jegyzőkönyveit a kör jegyzője vezette, melyet az elnöknek, a jegyzőnek és két választott tagnak kellett hitelesíteni aláírásával. A választmányi ülések nem voltak nyilvánosak. A választmány feladata volt: *a)* ajánlott tagok szavazás útján való felvétele vagy elutasítása; *b)* panaszokban ítélet meghozatala; *c)* köri helyiség kibérlése, berendezési tárgyak beszerzése; *d)* hírlapok, folyóiratok és könyvek meghozatala, *e)* leltározás, számadások átvizsgálása, nagygyűlés határozatainak végrehajtása. Az igazgató-választmány bármely határozata ellen a nagygyűlésen fel lehetett lebbedni.

A gazdakör egyes alkalmakkor felolvasásokat, szavalásokkal és énekkel egybekötött nagyobb ünnepeket és multságokat tartott.⁸⁸ 1945-ben a Kalocsa város polgármesterének (a Pest vármegye alispánjának 9901/1945. kig. sz. és a magyar belügyminiszter 20.165/1945. sz. B.M.I. rendeletére) felhívására jelentést kellett tenni az egyesület működéséről.⁸⁹ 1946-ban ismét jelentést kellett tennie az egyesület vezetőségéről és az egyesület tagjairól.⁹⁰ 1949-ben a Negyvenszállási Gazdakört a belügyminiszter az 1936.: XVII. Tc., illetve a 7.330/1946. M.E. sz. rendelet alapján feloszlatta, mert az alapszabályban kitűzött célját megvalósítani nem tudta és alapszabályát a demokratikus szellemnek megfelelően nem módosította.⁹¹ 1944. április 17-én a város „nyilas uralom” alá került, az újonnan kinevezett dr. Lantay István polgármester személyében. Lantay hamarosan rendeletet adott ki a kalocsai zsidók gettóba gyűjtéséről (Tomori utca 27-31, 66-72, 81. számú, a Szent István király út 75. számú, a Híd utca 62-68. számú házak). A Kalocsán összegyűjtött zsidóságot szegedi gyűjtőtáborba szállították. A kalocsai zsidóságból 939 ember pusztult el különböző koncentrációs táborokban.⁹²

1944. október 15-én nyilas hatalom átvétel történt Kalocsán, dr. Lantay István nyilas érzelmű polgármester és Rendek Imre nyilas pártvezér vezetésével. 1944. október 31-én a város orosz megszállás alá került. A nyilas vezetők elmenekültek.⁹³ Az orosz katonák elszállásolása, óriási terheket rótt a városra (pl. ideiglenes kórházak). 1945-ben sorra alakultak meg Kalocsán a politikai pártok helyi szervezetei (kommunista párt, szociáldemokrata párt, paraszt párt, kisgazda párt, demokrata párt).⁹⁴

III/2.2.2. 1948–1989 között

Ennek az időszaknak mind a plébánia mind a város életét a kommunista hatalom által diktált törvények és ideológiák alakították, határozták és szervezték meg. Az intézmények

államosítás alá kerültek. Az egyesületek feloszlata, megszüntetése 1945 és 1946-ban rendeleti úton kezdődött el. 1948-ban államosították az egyházak által fenntartott iskolákat is. Az 1950-es évektől kezdve sorra alakultak a szövetkezetek; vállalatok; repülőtér és laktanya épült Kalocsán. A város vörös aranyának számító fűszerpaprika továbbra is őrizte központi szerepét, de mellette jelentős szerepet kapott a kézművesipar is. Fejlődött az egészségügy, oktatás, a mezőgazdaság, az „ipar”, közlekedés (infrastruktúra). Hatalmas építkezések kezdődtek el (pl. lakótelep, iskola épületek, stb.). A fejlődést jól mutatta a város lélekszámának folyamatos emelkedése.⁹⁵

Az egyházközség egyesületi életének ezen időszakáról nagyon keveset tudunk. Mi lehet ennek az oka? *Feltételezésem kettős irányú volt.* **1.** Azért, nem jött létre új egyesület a város ezen részén, mert az ott élők anyagi, szociális helyzete nem tette lehetővé, illetve érdeke ezt nem kívánta meg. A Belváros és részint a Külváros pezsgő egyesületi életről tett tanúbizonyságot. Aki akart és szeretet volna valamelyik egyesületnek a tagja lenni, biztosan beléphetett. **2.** Ha működött is, akkor vagy feloszlatták, vagy teljesen beolvasztották egy másik, a kor igényeit kielégítő és annak minden érdekét megtestesítő másik egyesületbe, szövetkezetbe. Akkoriban ez bevett szokás volt, nemcsak Kalocsán, hanem az egész Magyarországon. Kizárólagos forrásul az egyházközség képviselőtestületi jegyzőkönyve, illetve historia domusa szolgált. Nagyon szűkszavúan fogalmaz mindkettő! A városban is működő egyesületek neveit említi csupán. Kutatásaim eredménye az első pont felé hajlanak, azt támasztják alá. A Kalocsán működő egyesületek névanyagát (jegyzőkönyvek, választmányi listák, stb.) vettem össze a Szőlőbeliek neveivel (képviselettestületi jegyzőkönyvek, plébániai anyakönyvek, stb.). A legtöbb helyen egyezést találtam, mert a név mellett feltüntették azt a városrészt is, ahonnan az illető származott. A szőlőhegyiek megfordultak, és aktív részesei voltak a város, különböző pontjain szervezett egyesületeknek.

A kutatások során sikerült rábukkanom egy egyesületre (Kalocsa Szőlőhegyi R. Katolikus Egyházközség Kulturális Szakosztálya), ami a plébánián folytatta működését! Sajnos mindezt, csak egyetlenegyszabályzotttámasztja alá, amit az Érseki Hatóság 3389/1948. sz. alathagyott jóvá.

a) Kalocsa Szőlőhegyi R. Katolikus Egyházközség Kulturális Szakosztálya

A szakosztály tevékenységéről szóló jegyzőkönyveket, bővebb leírásokat és leveleket nem találtam. A Kalocsa Szőlőhegyi R. Katolikus Egyházközség Kulturális Szakosztályának szabályzata, illetve az egyházközség képviselőtestületének 1948. március 21-i jegyzőkönyve - mint egyetlen fennmaradt forrás - alapján próbálom meg bemutatni a szakosztály működését. A szakosztályt 1948. március 21-én alapították. Az Érseki Hatóság 1948. május 26-án kelt 3389/1948. sz. alatt erősítette meg az engedélyt.

A *szakosztály célja*: A katolikus vallású férfiak, nők és az ifjúság vallásos érzületének az elmélyítése, az istentiszteletek fényének az emelése, a tagok vallásos kultúrájának a terjesztése, a demokratikus életre való nevelése volt, a napi politika kizárásával. *Tagja lehetett*: minden büntetlen előéletű állampolgár, aki a 16. életévét elérte, nemre való tekintet nélkül. A *tagok kötelességei voltak*: A kulturális szakosztály életében, egyházi istentiszteleteiben, körmeneteiben és egyéb vallásos meg-mozdulásaiban személyesen való részvétel. A kultúrnívó emelésében akár tevőlegesen, akár hallgatólagosan részt venni. A heti taggyűlésen pontosan meg kelet jelenni.

A Kulturális Szakosztály *egyházi vezetője*: az egyházközség mindenkori elnöke, ügyvezetője, az előbbinek egyházi megbízottja; *világi elnöke*: az Egyházközség Szabályzatának

88 §. a) pontja értelmében az egyházközségi képviselőtestület által, a képviselők közül megválasztott tag volt. Az egyházközségi képviselő-testület az egyházi elnököt, illetve helyettesét, valamint a világi elnököt rendes körülmények között előzetes sürgősség esetén utólagos jelentéstétel kötelezettségével fegyelmi és nevelési ügyekben teljes jogkörrel ruházta fel. *Kizáró oknak* számított: a büntetett előélet, jogerősen marasztaló büntető bírói ítélet, erkölcstelen életmód, a házirend ismételt megsértése.⁹⁶ A szakosztály további működéséről illetve annak megszűnésére vonatkozó leírást nem találtam, sem a Kalocsai Érseki Levéltárban, sem a plébánia irattárában.

III/2.2.3. 1990–2007 között

Az új politikai rendszer támogatta az egyházat. Az egyesületi élet a Szent Imre Plébánián (egyházközségben) kezdett elfojtott csirájából kihajtani és megújult erővel igyekezett magának utat törni. A plébánosok és káplánok minden erejüket bevetve próbálták meg a Szent Imre Egyházközség felnőtt és ifjúsági életét felpezsdítette. Csoportosulásokat szerveztek számukra. Megszervezték a felnőtt és ifjúsági hittant, kirándulásokat, lelkinapokat, bálakat, ifjúsági mozgalmak (cserkészet), csoportok kezdték meg működésüket a plébánián. 1995-től Finta József káplán egyre több erőfeszítést tett az egységes ifjúság megteremtéséért. Munkálkodásának gyümölcseként két ifjúsági csoport kezdte meg működését a plébánián: a Pubertársaság (15-17 évesek) és az Ifjúsági csoport.

Finta József körzeti ifjúsági referensi megbízást kapott, s a Szent Imre Plébánia a város és környéke katolikus ifjúsági központja lett. Elkezdődtek az azóta rendszeressé váló ifjúsági programok (ifjúsági misék, lelki napok, bálók).⁹⁷ A lelkesedés és a töretlen munka „határokat” nem ismerve egyre nagyobb és szélesebb körben hódította meg a fiatalok, felnőttek szívét és érzelmét. A Szőlőhegyi Plébánián is életre hívták a fiatalok egyesületi csoportját.

a) Ifjúsági csoport

Dr. Finta József plébános aktív közreműködésével 2001-ben megszervezték az ifjúsági csoportot Szőlőhegyen. Feladatául szolgált és szolgál ma is (a fiatalok) egységes „keresztény szellemű”, vidám és „kellemes” szórakoztató – hasznos – időtöltéssel összekapcsolt társas összejövetelek tartása. Mindezek együttes hatásával valósul meg a legfőbb cél: „bérmálás szentségére való felkészítés, felkészülés”. Az összejövetelek alkalmával közvetlen beszélgetések is folynak. Minden találkozó egy-egy választott témakört (pl. családi életre való felkészülés stb.) „dolgoz fel”. A fiatalok a plébánia életében is aktív szerepet vállalnak: templomi szolgálatokban (ministráns), nagyheti szertartásokon, ünnepi – úrnapi körmeneteken, búcsúk alkalmával, vendéglátás (plébánián), stb. A plébánia élete szorosan kapcsolódik az Eperföldi Plébániához (pl. ifjúsági bálók, farsangi bál – műsorok, nyári táborok, stb.), melyben a szőlőhegyi ifjúsági csoport is segítségével aktív szerepet vállal.

Létszáma 2006-ban 7 és 8 fő között változott.⁹⁸

A használt Főegyházmegyei Levéltár iratanyag jegyzékének (fond- és állagjegyzék) rövidítései:

- KFL. = Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár
- KFL. I. = Kalocsai Érseki Levéltár
- KFL. I. 1. = Kalocsai Érseki Hivatal
- KFL. I. 1. b. = Plébániai iratok

JEGYZETEK

- ¹ FARKAS LÁSZLÓ–FEJES LÁSZLÓ: *A kalocsai Szent Imre Plébánia Historia Domusa*. 8.
- ² *Szent Péter Plébánia Irattára* (későbbiekben rövidítve: Szt.P.P.P.I.): 60/1965.
- ³ Szt.P.P.P.I.: 4640/1921.
- ⁴ FARKAS LÁSZLÓ–FEJES LÁSZLÓ: *A kalocsai Szent Péter Plébánia Historia Domusa*. 8–9.
- ⁵ KFL I.1.b. Plébániai iratok: 1298/1947.
- ⁶ KFL. I. 1.b. 1301/1947.
- ⁷ KFL. I. 1.b.: 75/1947.
- ⁸ Szt. P.P.P.I.: 7/1971.
- ⁹ Szt. P.P.P.I.: Érseki Körlevelek 1948. IX. 3046.sz./isk. Kalocsa, 1948, Árpád Részvénytársaság Könyvnyomdája. 41.
- ¹⁰ Szt. P.P.P.I.: 1950. január 5-én felvett jegyzőkönyv (nyilvántartási szám nélkül).
- ¹¹ Szt. P.P.P.I.: 1166/1955.
- ¹² Szt. P.P.P.I.: 105/1960.
- ¹³ Szt. P.P.P.I.: 46016/151/1960.
- ¹⁴ Szt. P.P.P.I.: 105/1960 és 64/1966.
- ¹⁵ Szt. P.P.P.I.: 116/1962.
- ¹⁶ Szt. P.P.P.I.: 6/1965.
- ¹⁷ Szt. P.P.P.I.: 8/1964.
- ¹⁸ Szt. P.P.P.I.: 80/1966.
- ¹⁹ Szt. P.P.P.I.: Szent Péter Plébánia Építési Naplója II. (1967. IX. 1. – 1968. V. 4.)
- ²⁰ Szt. P.P.P.I.: 112/1967., 91/1967.
- ²¹ Szt. P.P.P.I.: 69/1968.
- ²² Szt. P.P.P.I.: A kalocsai szőlőhegyi Szent Péter Kápolna építési pénztára (1966–1972); 60/1972.
- ²³ Szt. P.P.P.I.: 843/1973.
- ²⁴ Ezen adatok lelőhelye a Szt. P.P. irattárában talált levelezések, melyet az egyházközség folytatott a mesteremberekkel és az adományozókkal (a szerző).
- ²⁵ Szt. P.P.P.I.: Idézz Kováts Attila főegyházmegyei okleveles építészmérnök műszaki átvételi jelentéséből, a kalocsai Szent Péter templomban oltárkép elhelyezés munkáiról. Bp. 1981. december 23. – Kövesi István plébános által felterjesztve 81/1981. sz. a.
- ²⁶ Szt. P.P.P.I.: A kalocsai-szőlőhegyi Szent Péter Lelkésztség kápolnájának építési naplója I. 86/1967. (1966. február 3.–1967. augusztus 31.)
- ²⁷ Szt. P.P.P.I.: A kalocsai Szent Péter kápolna építési naplója 1966–1972.
- ²⁸ Szt. P.P.P.I.: 14/1970; valamint az 1971. augusztus 7-én kelt elismervény szerint Fényi János a Boromisza féle harangot a főszékesegyház torony alatti helyiségébe szállította.
- ²⁹ Szt. P.P.P.I.: Kimutatás a Kalocsa Szent Péter és a negyveni kápolna harangjairól. Kalocsa, 1966. nov. 17. (nyilvántartási szám nélkül)
- ³⁰ Szt. P.P.P.I. Kimutatás a Kalocsa Szent Péter és a negyveni kápolna harangjairól. Kalocsa, 1966. nov. 17. (nyilvántartási szám nélkül)
- ³¹ Szt. P.P.P.I.: Kimutatás a Kalocsa Szent Péter és a negyveni kápolna harangjairól. Kalocsa, 1966. november 17. (nyilvántartási szám nélkül)
- ³² Szt. P.P.P.I.: Ifj. Kókai István kép- ácsmester költségvetése – elszámolás a negyveni kápolna tetőzetének eternit palával való fedéséről 1933. VIII. 31. (nyilvántartási szám nélkül)
- ³³ Szt. P.P.P.I.: 855/936. Negyvenszállási rk. Kápolna kibővítésének előmérletes költségvetése Mácsay László építőmester 1935. VII. 19.; 881/1936; 1144/1936.
- ³⁴ Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1949. 4–5.
- ³⁵ 2568/1953.
- ³⁶ Szt. P.P.P.I.: 20/1958.
- ³⁷ Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1958. 9.

- 38 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1960. 14.
- 39 Szent Péter Plébánia historia Domusa 1961. 17.
- 40 Szt. P.P.P.I.: 33/1962; 61/1962; 1420/1962.
- 41 Szt. P.P.P.I.: 69/1962.
- 42 Szt. P.P.P.I.: Arató György számlája 1968. november 22.
- 43 Szt. P.P.P.I.: Arató György számlája 1970. augusztus 7.; 53/1970.
- 44 Szt. P.P.P.I.: 35/1973.
- 45 Szt. P.P.P.I.: 13/1974.
- 46 Szt. P.P.P.I.: Szvetnyik István költségvetése 1985. augusztus 22, 2624/1985 Bács-Kiskun Megyei Tanács építési engedélye; Kalocsai Főegyházmegye Házi Tatarozó Brigádjának vég számlája (munkaszám 85/14) a negyvenszállási templom tatarozási munkáiról 1986. december 22.; Pálincás Mihály bajai bádigos költségvetése 1986. május 24.
- 47 Dr. Finta József plébános elbeszélése alapján.
- 48 Farkas László – Fejes László: A Szent Imre Plébánia Historia Domusa 8–9.
- 49 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1939. 2.
- 50 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 2.
- 51 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 2.
- 52 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1948. 4.
- 53 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1949. 4.
- 54 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1950. 5.
- 55 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1915. 5.
- 56 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1956. 6.
- 57 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1957. 7.
- 58 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1959. 10–11.
- 59 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1960. 13–14.; 2133/1960
- 60 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1961. 15–16.
- 61 Szent Péter Plébánia Historia Domusa 1961. 16.
- 62 Szt. P.P.P.I.: 42/1963; 1621. sz./1963; 44/1963.
- 63 Szt. P.P.P.I.: 26/1967, 960/1967.
- 64 Szt. P.P.P.I.: 844/1970. Képviselő-testületi jegyzőkönyv 1970. január 25.
- 65 Szt. P.P.P.I.: 1204/1971. Képviselő-testületi jegyzőkönyv 1971. január 31.
- 66 Szt. P.P.P.I.: 76/1979.
- 67 Szt. P.P.P.I.: Hirdetések (kéziratban) 1980. VII. 20.: évközi 16. vasárnap
- 68 Szt. P.P.P.I.: 930/1980. Képviselő-testületi jegyzőkönyv 1980. május 30.
- 69 Szt. P.P.P.I.: Kováts Attila műszaki átvételi jelentése a kalocsai Szt. Péter templomban oltárkép-elhelyezés munkáiról 1981. december 23.; 82/1981.; 1672/1981.
- 70 Szt. P.P.P.I.: Hirdetések (kéziratban) 1982. V. 16.: húsvét 6. vasárnapja.
- 71 Szt. P.P.P.I.: Hirdetések (kéziratban) 1983. XI. 25.: karácsony ünnepe és 1983. XII. 31. – 1984. I. 1.
- 72 Szt. P.P.P.I.: (31/1997), 1052/1997 Kalocsa Szent Péter templom leltára.
- 73 Szt. P.P.P.I.: (31/1997), 1052/1997 Kalocsa Szent Péter templom leltára.
- 74 Szt. P.P.P.I.: 461/93. Képviselő-testületi jegyzőkönyv 1993. február 7.
- 75 Szt. P.P.P.I.: 577/94. Képviselő-testületi jegyzőkönyv 1994. február 6.
- 76 Szt. P.P.P.I.: (31/1997), 1052/1997.
- 77 Szt. P.P.P.I.: 2/1997. Kiss György jelentése, illetve a rendőrség által készített jegyzőkönyvből.
- 78 Szt. P.P.P.I.: 13/1997.
- 79 Szt. P.P.P.I.: T.sz.: T002853/97. Munkaelvégzési nyilatkozat 1997. augusztus 19.
- 80 Dr. Finta József plébános elbeszélése alapján.
- 81 Szt. P.P.P.I.: A lelkészlakás toldalék részének külső és belső vakolásáról költségvetés 1971. november 18. (Pirisi Károly) (nyilvántartási szám nélkül)
- 82 FARKAS LÁSZLÓ–FEJES LÁSZLÓ: *A Szent Imre Plébánia Historia Domusa*. 8.

- 83 FARKAS LÁSZLÓ–FEJES LÁSZLÓ: *A Szent Imre Plébánia História Domusa*. 9.
 84 KISHÁZI MIHÁLY: *A színgárdavezetés segédkönyve*. Esztergom, 1943.
 85 Uo.
 86 P. MÜLLER LAJOS: *S. J.: A Jézus Szíve-tisztelet története*. 1944, Korda R.T.
 87 Sz.P.P.I.: 6/1948. Kalocsa megyei város polgármesterének levele Czár Menyhért lelkésznek 1948. június 16.
 88 Szt. P.P.I.: 8117. Negyvenszállási Gazdakör alapszabályai.
 89 Szt. P.P.I.: 3995/1945.
 90 Szt. P.P.I.: Kalász György miniszteri osztálytanácsos levele 1946. április 8. (Magyar Belügy-miniszter sz.: ad 250.826/1945. hivatkozva)
 91 É.H. 7456/1949.
 92 ASBÓTH MIKLÓS–ROMSICS IMRE: *Kalocsa múltja és jelene*. Kalocsa, 1998. 159.
 93 Uo.
 94 Uo. 160.
 95 Uo. 169.
 96 Jegyzőkönyv 1948. március 21., ill. Szt. P.P.I.: Kalocsa-szőlőhegyi r.k. Egyházközség Kulturális Szakosztályának Szabályzata 1948. március 21. (3389/1948.)
 97 Dr. Finta József plébános elbeszélése alapján.
 98 Dr. Finta József plébános elbeszélése alapján.

